Matematikusok ülése

Tudóstársak köszöntötték Szőkefalvi-Nagy Béla akadémikust

Nemrégiben ünnepelte 70. születésnapját *Szőkefalvi-Nagy Béla* akadémikus, a József Attila Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára, a Szegedi Akadémiai Bizottság elnöke. A születésnap tiszteletére a Magyar Tudományos Akadémia III. osztálya, a Bolyai János Matematikai Társulat és a József Attila Tudományegyetem Bolyai Intézete *kétnapos tudományos ülésszakot* rendez Szegeden, a SZAB Somogyi u. 7. szám alatti székházának dísztermében.

Tegnap, csütörtökön délelőtt *Leindler László* akadémikus köszöntötte az ülésszak résztvevőit — a tanítványokat, tudóstársakat, kollégákat, közöttük a megyei pártbizottság képviseletében megjelent *dr. Sebe János* osztályvezetőt és *dr. Székely Sándort*, a városi pártbizottság titkárát. *Tarján Imre* akadémikus, az MTA III. osztályának elnöke mondott megnyitót. Ismertette Szőkefalvi-Nagy Béla életpályáját.

Matematikus családban született 1913-ban, a szegedi tudományegyetemen 1936-ban szerzett matematika—fizika szakos tanári oklevelet, ugyanekkor doktorált matematikából. A szegedi tanárképző főiskolán tanított 1939-től 48-ig, 1940-ben nevezték ki egyetemi magántanárrá. A JATE tanszékvezetője 1948-tól. A matematika több területét gazdagította tudományos tevékenységével. Az MTA 1945-ben választotta tagjai sorába, kétszer tüntették ki Kossuth-díjjal, megkapta az Állami díjat és a Magyar Népköztársaság Zászlórendje kitüntetést. Több külföldi akadémia és egyetem tiszteletbeli tagja — 1979-ben Lomonoszov-aranyéremmel tüntette ki a Szovjetunió Tudományos Akadémiája. Matematikai szaklapok főszerkesztője — mintegy 150 publikációja jelent meg, közöttük alapvető monográfiák. Közéleti tevékenysége is jelentős, az MTA elnökségi tagja, 1970 óta a SZAB elnöke. Munkáját — szakmájában és a közéleti tevékenységében is — a sokoldalúság, a tisztánlátás, a következetesség jellemzi. Hű volt és maradt az alma materekhez — iskolájához, egyeteméhez, városához, hazájához.

A megnyitó szavakat az ünnepelt köszönte meg, majd elkezdődött a tudományos program. A tegnapi ülésen *Bognár János* kandidátus, *Durszt Endre* kandidátus, *Kérchy László* kandidátus, *Nagy Béla* kandidátus, *Petz Dénes* kandidátus, *Sebestyén Zoltán* kandidátus és *Stachó László* kandidátus tartott előadást. Ma hangzik el *Tandori Károly* akadémikusnak, *Móricz Ferencnek*, a matematikai tudományok doktorának, *Schipp Ferencnek*, a matematikai tudományok doktorának, *Szabados Józsefnek*, a matematikai tudományok doktorának és Leindler László akadémikusnak az előadása.

Levéltári helyzetkép

A történeti értékű iratokban rejlő ismereteket és történelmi tapasztalatokat e források tudományos igényű publikálásával teszik hozzáférhetővé a levéltárak, melyeknek helyzetét a közelmúltban az országgyűlés kulturális bizottsága is áttekintette. Az utóbbi években mindjobban kibontakozott a levéltárak közművelődési és helytörténetírói tevékenysége is, csaknem háromszázra rúg az 1968 óta általuk megjelentetett helytörténeti tanulmányok, forrásközlések, valamint a történeti ismeretterjesztést és az iskolai oktatást szolgáló kiadványok, történeti olvasókönyvek száma.

A tudományos és közművelődési tevékenység fellendülésével a történeti értékű dokumentumokat őrző intézmények kilépnek korábbi elszigeteltségükből, s egyre eredményesebben kapcsolódnak az országos tudományos munkamegosztásba — ily módon is hasznosítva a társadalmi, gazdasági és kulturális viszonyokról, fejlődési tendenciákról valló iratokat.

Ahhoz, hogy levéltáraink anyaga hűen tükrözze a társadalom egészének életét, az elmúlt századokból fennmaradt dokumentumok biztonságos megőrzésére, valamint a napjainkban keletkező történeti értékű iratok védelmére van szükség. Mindezt azonban — a tárolási gondok mellett — nehezíti az is, hogy az intézményeknek, vállalatoknak csak addig van szükségük az iratokra, amíg azok a napi feladataik ellátását segítik. Ezt követően mielőbb igyekeznek megszabadulni a feleslegessé vált dokumentumoktól, tekintet nélkül arra, hogy azok értékes információkat hordoznak-e vagy sem. Az ellentmondás feloldására az 1969. évi Levéltári Törvény megfelelő jogi keretet ad ugyan, de a jogszabályok előírásai — a levéltárak nem megfelelő állapota és az iratkezelés hiányosságai miatt — napjainkban is csak részben valósulnak meg.

Noha 1980-ban megkezdődött a budai várnegyedben működő új Magyar Központi Levéltár raktárainak felújítása és bővítése, az azóta kialakított tárolóhelyiségek már megteltek. A Magyar Országos Levéltár raktározási gondjainak enyhítését szolgáló épületfelújítás a VII. ötéves terv idejére tolódott. Figyelemre méltó eredmény, hogy a tanácsi levéltárak raktári férőhelye országosan 22 ezer, úgynevezett folyóméterrel bővült, ám több mint 30 ezer folyóméternyi dokumentumot ma is nedves pincékben őriznek.

Az ezredfordulóig elegendő nagyságú és kedvező őrzési körülményeket nyújtó raktárral csak a Szolnok megyei Levéltár rendelkezik, ennek 6 ezer folyóméter irataanyag befogadására alkalmas épülete 1981-ben készült el. Hosszabb távon kedvező változást ígér, hogy Komárom, Veszprém és Baranya megyében jelenleg is folynak levéltári felújítási és bővítési munkálatok.

A nem megfelelő tárolási körülmények miatt a feudalizmus korszakából származó források közül a tanácsi levéltárakban őrzött iratok 25, az egyházi levéltárak anyagának 20, a Magyar Országos Levéltár gyűjteményének pedig mintegy 8 százaléka restaurálásra szorul. A XX. században keletkezett iratok zömét a raktárak magas páratartalma miatt ugyanúgy veszély fenyegeti. Általános gond, hogy a legtöbb levéltári dokumentum — így a Magyar Országos Levéltár kedvező körülmények közöttt őrzött iratain is — különböző kártevők — mikrobák, rovarok — telepedtek meg. A sérült iratok helyreállítására és mikrofilmezésére azonban igen szűkek a lehetőségek. A Magyar Országos Levéltárban évente 120 folyóméter forrásanyag mikrofilmezésére nyílik mód, s idén kezdi meg működését egy, évente 70 folyóméter irat filmezésére alkalmas műhely.

A történeti értékű modern adathordozók — a kép- és hangfelvételek, valamint a gépi adatfeldolgozás dokumentumai — közül a mozgófilmek gyűjtéséről megfelelően gondoskodik a filmarchívum. A nagy információs értékű, számítógépen rögzített adatok archiválásának módszereit és szakmai követelményeit már kidolgozta az új Magyar Központi Levéltár, továbbra is sürgős feladat azonban a gyűjtés és a tárolás személyi és technikai feltételeinek megteremtése, hogy a számítógépes adathordozókkal nagy mennyiségű hagyományos iratot lehessen helyettesíteni.

Kutatási eredmények jutalmazása

MÉM-pályázat

Az idén ötödik alkalommal írt ki pályázatot a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter a gyakorlatban megvalósított kutatási eredmények külön jutalmazására.

A pályázaton részt vehetnek azok a tudományos kutatással és műszaki fejlesztéssel foglalkozó dolgozók és kollektívák, amelyek az elmúlt két-három évben kiemelkedő népgazdasági, illetve ágazati jelentőségű kutatási, fejlesztési eredményt dolgoztak ki, illetve azok megvalósítását kezdeményezték. 1984-ben az idő-, energia- és költségtakarékos módszereket, a gazdaságos exportot növelő, az ésszerű földhasználatot segítő és az új biotechnikai eljárásokat kidolgozó kollektívák vagy egyének vehetnek részt a pályázaton. Közülük tízen részesülnek jutalomban, összesen mintegy 200 ezer forint értékben.

A pályázatokat a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium szakoktatási és kutatási főosztályának kell benyújtani február 15-ig.

Közéleti magántanulmányok

És ha megválasztanak?... És ha nem?

Komoly választás elé került egy jó ismerősöm, mi több, barátom. Tanult már jogot, s filozófiát, közgazdaságtant, politikát és igazgatást, szolgált eleget a közéletben, kapott érte kitüntetést is, kollegiális kézfogásokat is, jó a híre, kikezdhetetlen az erkölcse — mi sem természetesebb, minthogy legutóbb arra agitálták: vállalna el esetleg vezető beosztást valamely közösségben. Igazán megérett már arra, hogy önálló, felelős munkakört gyakoroljon, s bizony, az a közösség is rászolgált arra, hogy kifejezetten vezetőképes ember segítse sorsának dirigálásában. Biztattam, hogyne biztattam volna, ő meg csak mosolygott. Kerülővel jutottunk el az igazi ellenkezésekhez. Azzal kezdte, hogy elégedett a sorsával, örömét leli mostani munkájában is, hiszen az sem akármi. Nem, az első számú vezető felelősségétől sem fél. Hiszen most is maga felel intézkedéseiért. Viszonylag önálló munkakörben dolgozik. S ahová kapacitálják, éppen szakterülete is. Talán a vezetéssel járó nagyobb elfoglaltságtól, kötöttségtől ijedezik? Dehogy. A gyerekek már felnőttek, kirepültek, s lehet, több lenne az értekezlet meg a kötelező megjelenés, éppen bírná fizikummal is, türelemmel is, mert ép az idegrendszere. Akkor hát?

●

Veszek egy kis lélegzetet, mert a végső válasza már nem lehet túl közönséges. S kell is az oxigéntartalék a tüdőmben, ugyanis azt mondja tromfként: Tudod pajtás, az választott tisztség! Igen tudom, de erről nekem az jut eszembe: hát abban még nagyobb a megtiszteltetés. Kineveznek valakit, mert alkalmasnak vélik: mert tudását, tapasztalatait elégségesnek ítélik a feladatra; mert „sorra került", mert kellette magát; mert valaki taszította... No de hogy megválasztanak! Ez minden máson túl maga a bizalom, a közelismerés, a készség kétségtelen bizonyítéka az együttműködésre!

Tovább hasogatjuk a szót, mert ő erre is csak rázza a fejét. Magyarázza: valami szeszély, pillanatnyi közmegegyezés oda segít — egy más szél elsodor onnan. Van rendes munkám, állásom, tűrhető jövedelmem, talán valami hivatalos további előmenetelem is. Ott pedig? Most még jó is lehetek. Aztán elkezdünk dolgozni. Munka közben konfliktusaim támadnak. Ha kitartó, konok, következetes leszek — megorrolnak rám. Ha eliátszom a „megértőt", a „jó" embert, talán rokonszenvessé válok — ám amikor majd mérleget kell csinálni, könnyű lesz a serpenyő. Ahol üres a kassza, a legelső dolog kétségbe vonni a vezető hozzáértését, módszereit, alkalmasságát. Kell nekem egy vargabetű? Mi hiányzik ahhoz, hogy pár év múlva betört fejjel, s esetleg még megalázva kezdjek visszakéredzkedni valahová? Három kiterjedt család, a falu három rokonsága... S példákat tesz rá. Az egyik falu három téeszelnököt evett meg, mert egyikük sem szívlelte a közös károsítását. Ma már hírül sincs az a nyílt és valamikor szinte törvényesített tolvajlás, tényleg megszilárdult a tulajdon védelme, a közös vagyon tisztessége, de az a három elnök most is borogatja a lelkét. Egyikük sem evett meg abban a faluban egy mázsánál több krumplit, mégis megülte a gyomrukat örökre. Nem sok kell ahhoz, hogy búvópatakokból árvíz legyen. Hát még ha „idegen" is ott az ember...

●

Hány ellenpéldát tudok én erre! Rendre ismerek olyan vezetőket, akiket idegenkedve fogadtak, szinte felső „erőszakoskodásra" iktattak be, éppen azzal a hátsó gondolattal nemegyszer, hogy úgysem melegszik ez meg itt: s azóta kétszer is, háromszor is nyíltan hitet tettek mellettük, szinte közfelkiáltással. Egyik-másik talán kihordott egy-két infarktust, gyomorfekélyt is a bizonyítás izzasztó folyamatában, de népszerű, elismert, megbecsült vezetői lettek közösségeknek.

Mert nincs benned erkölcsi bátorság! — csaptam oda végül. S ő azzal vágott vissza: a mi demokráciánk még elég laza képződmény ahhoz, hogy itt-ott visszájára ne lehessen fordítani! A felszabadultabb és összetettebb érdekrendszer ezt is össze tudja gubancolni. Mert gyakrabban gyakoroljuk a demokráciát, vagyis hát demokratikus jogainkat érzelmi alapon, mintsem az értelem fegyelmével.

Kissé dadogóssá váltam, erre az okfejtésre nem tudtam igazán megfelelni. Közhelyekkel csúfolkodtam, hogy persze, a langyos víz, meg moralizálni kezdtem, hogy van-e joga az embernek visszahúzódni attól, amiben talán a maga hasznára is, a közösség javára is többet tudna tenni... De az én barátom, bizony nem lett téeszelnök. Máig sem merem leírni csak kérdőjellel: igaza volt? Erre a leckére tovább keresem a megoldást...

Mint a másikra is, ami ugyan még csak a jövő zenéje. De már feladták. Egy tanácstaggal firtattuk az új választási törvényt, amely most már egyenesen kötelezővé teszi a kettős (vagy többes) jelölést. Ez az ember több mint húsz évig őrlődött a közélet idegmalmaiban. Tanácskozott, szervezett, elintézett, felszólalt, interpellált, lapátot fogott, viselte, hogy szombat estéjét veszekedő szomszédok lopták el. Mikor a mellette dolgozó lakatos a gmk-ba sietett jó pénzt keresni, ő a lakóbizottsági elnököket hajkurászta, lesz-e valami abból a gázvezeték-építésből... S mert ebből kerekedik ki az ő erkölcsi gondja: a következő jelölésnél majd azt mondják neki: no, mutasd a fogad!; mutasd a tüdőd a szíved!; mutasd az iskolai papírjaidat! — mutasd, jó leszel-e nekünk közéleti futkározásra? Rendben van, el nem vitathatják tőle a munkát, bizonyosan rá is áll majd a jelölőgyülés, hiszen érez szeretetet és megbecsülést. De amikor majd elővesszi a szavazópolgár a ceruzát a fülkében, ő is tudja vajon, mi van a két (három, négy) név mögött, vagy csak húz egy vonalat?... Péter... Mihályné? Melyiket szeressem?

A dilemma később még pőrébbre vetkőzik: ajánlkozzak, agitáljak, korteskedjek azért, hogy közmegbízatást szerezzek, s míg mások strandolnak vagy maszekolnak, moziznak vagy kiskerteznek, járhassak az ügyeik, a dolgaik után? Tegyem ki magam esetleges visszautasításnak? De ha megválasztanak is, becsüli vajon a delegáló közösség azt a közbuzgalmat? Ha azért kellene odamenni, hogy jobboldali vagy munkáspárti ember ül-e majd be abba a padba, no igen, akkor azt mondanám: ez társadalmi harc, ez történelemre megy! De abban meg tudok nyugodni, ha egy másik hasonló indítékú ember kerül oda, mint én. Akkor pedig?

Belemelegedett, s megizzadt a gondolatmenettől. Bevallom, átéreztem vívódásait. Azt mondja: ha visszavonul, mindezt megspórolhatja magának. Most kockáztasson, annyi dolgos év, évtized után?

●

Tudom én, hogy az ilyen ember nem kockáztat. Boldog lehet az a közösség, amelynek az ügyeit a vállára veszi. Győzködöm is erről, de nem nagyon hisz nekem. S bár egyetért ő elvileg mindenben, ami a demokratizmus fundamentumainak szélesítését illeti, a mosoly nem igazi a szája szögletében. Kicsit hamiskás, kicsit kesernyés, kicsit ironikus.

Az élet kezdi bizonyítani, amit annyi okos tanulmány tartalmaz tudós szövegekkel, de mégis egyszerű és közérthető tartalommal: a szocialista demokratizmus nagyon érzékeny, nagyon kényes műszere társadalmunknak.

Sz. Simon István

(Következik: **Mindenki nevében...**)

Ördögpusztán, a Balatoni Halgazdaság intenzív medencés, illetve szuperintenzív konténeres formában pisztrángtelepet létesített négy évvel ezelőtt. A hazai és külföldi piacon is keresett halfajtából évente mintegy 25—30 vagon hal kerül a fogyasztókhoz: Képünkön: a szuperintenzív pisztrángnevelő konténerei